

PODRŠKA JEDNORODITELJSKIM OBITELJIMA

Jurić, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:128531>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-06**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

ZAVRŠNI RAD

PODRŠKA JEDNORODITELJSKIM OBITELJIMA

PETRA JURIĆ

SPLIT, 2023

Odsjek za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Preddiplomski sveučilišni studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Kolegij: Partnerstvo s roditeljima i lokalnom zajednicom

PODRŠKA JEDNORODITELJSKIM OBITELJIMA

STUDENTICA: Jurić Petra

MENTOR: doc. dr. sc. Maglica Toni

SPLIT, 2023.

SADRŽAJ

UVOD.....	1
1. OBITELJ I TIPOVI OBITELJI.....	2
2. JEDNORODITELJSKE OBITELJI	5
2.1.JEDNORODITELJSKE OBITELJI U EUROPI	6
2.2.JEDNORODITELJSKE OBITELJI U HRVATSKOJ.....	7
3. IZAZOVI JEDNORODITELJSKIH OBITELJI.....	8
4. STAVOVI ODGAJATELJA RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA O SAMOHRANIM OBITELJIMA	10
5. OBLICI PODRŠKE JEDNORODITELJSKIM OBITELJIMA	12
5.1.FORMALNA I NEFORMALNA PODRŠKA.....	12
5.2.PODRŠKA DRŽAVE: OBITELJSKI ZAKON (NN, 49/2023)	13
5.3.PROGRAMI ZA JEDNORODITELJSKE OBITELJI NAKON RAZVODA.....	15
5.3.1.PROGAM NOVI POČETAK.....	15
5.3.2. PROGRAM UDRUGE LET.....	16
5.3.3. PROGRAMI ORGANIZACIJE ZA RODITELJE PARENTS INC.	17
ZAKLJUČAK	18
SAŽETAK	19
SUMMARY	20
POPIS LITERATURE.....	22

UVOD

Obitelj je oduvijek predstavljala jednu od temeljnih institucija društva i imala ključnu ulogu u životu svakog pojedinca te oblikovanju društva u cjelini. To je mjesto gdje se razvijaju, njeguju i prenose ključne vrijednosti, stječu vještine te razvija osjećaj pripadnosti. Zbog toga obitelj ima izuzetno značajan ulogu u formiranju mentalnog zdravlja i kvalitete života kako djece tako i njihovih roditelja (Galić, Ljubotina, Sušac, 2022). U suvremenom je vremenu obitelj izložena mnogim izazovima koji mogu utjecati na njenu stabilnost.

Brz tempo života, tehnološki napredak, promjene u vrijednostima i društvenim normama te druge društvene promjene sve više utječu na pojedince, a samim tim i na obitelj. Posebno se ističu izazovi koji se nalaze pred jednoroditeljskim obiteljima, zbog specifičnosti situacije u kojoj se roditelji i djeca takvih obitelji nalaze. Dinamika unutar jednoroditeljskih obitelji razlikuje se od dinamike u obiteljima gdje su prisutna oba roditelja. Činjenica da samo jedan roditelj preuzima većinu odgovornosti na njega stavlja dodatna vremenska, financijska i fizička opterećenja što uvelike utječe na cjelokupnu obitelj i njene članove. Takva dugoročna situacija rezultirati će i psihičkim opterećenjima, kako djece, tako i njihovih roditelja. Dakle, jedan roditelj koji samostalno odgaja dijete/djecu često se suočava s primjerice financijskim poteškoćama, stresom i emocionalnim izazovima. Također, prema rezultatima provedenih istraživanja je utvrđeno da su djeca koja dolaze iz jednoroditeljskih obitelji češće izložena većem riziku od problema u ponašanju te emocionalnim poteškoćama, a roditelji suočeni s višom razinom stresa, stoga je od iznimne važnosti osigurati im podršku i stabilnost (Galić, Ljubotina, Sušac, 2022).

Ovaj rad bavi se oblicima pružanja podrške jednoroditeljskim obiteljima. Fokusirat će se na način i kvalitetu života roditelja i djece iz takvih obitelji, ali i stavove i utjecaj okoline, posebice odgajatelja, na njihov život. Pruža uvid u statistiku, navodi razloge postojanja raznih tipova obitelji i opisuje način njihova života s fokusom na jednoroditeljske obitelji. Također, navest će se neki od aktualnih, uspješnih programa koji se provode u Republici Hrvatskoj i oblik su podrške članovima jednoroditeljskih obitelji.

1. OBITELJ I TIPOVI OBITELJI

Čovjek je od samog početka svoje povijesti težio fizičkom, intelektualnom, moralnom i duhovnom razvoju, usavršavao već postojeća i stjecao nova iskustva te ih prenosio na nove naraštaje čime je omogućen razvitak čovjeka, društva, kulture i civilizacije. Upravo to prenošenje iskustava prethodnih generacija na mlađe naraštaje naziva se odgojem koji se smatra osnovnim uvjetom održanja i razvitka ljudske zajednice. Na odgoj djeluju brojni činitelji, a posebno se ističe obitelj koja ima izuzetno snažan utjecaj na razvoj čovjeka: „Tu se izgrađuju njegovi socijalni stavovi, formiraju navike za rad, red, društveno ponašanje.“ (Vukasović, 1994: 189). Obitelj dakle ima iznimno važnu ulogu u društvu i životu svakog pojedinca. U obitelji se uči komunicirati, rješavati konflikte, preuzimati odgovornost za svoje postupke te se stječu vrijednosti i uči o vlastitom identitetu, običajima i tradicijama. Na način života u obitelji posebno utječe njezina struktura, odnosno organizacija i raspored njezinih članova i način na koji obitelj funkcionira, što ima snažan utjecaj na svakog njenog člana pojedinačno. No, obiteljska je struktura promjenjiva te se, ovisno o društvenim, ekonomskim i kulturnim promjenama, prilagođavala društvenim okolnostima i mijenjala tijekom povijesti. Dolaskom industrijalizacije i urbanizacije, ključnih procesa koji su tijekom povijesti oblikovali društvo koje se postupno prilagođavalo novim uvjetima života i rada te novonastaloj dinamici, proširena obitelj s nekoliko generacija u istom kućanstvu, koja je do tada bila najučestalija, potpuno je nestala. Za suvremeno je doba postala karakteristična nuklearna obitelj koju čine otac, majka i dijete/djeca. U terminologiji i svakodnevnom životu se, osim termina nuklearna obitelj, često se upotrebljava termin uža tj. dvogeneracijska obitelj koji se odnosi na roditelje i njihovu djecu, a suprotno tome, termin šira tj. višegeneracijska obitelj odnosi se na roditelje i njihovu djecu uz koje i obuhvaća i ostale srodnike poput djedova, baka, ujaka, stričeva itd. (Ljubetić, 2007).

Danas su sve prisutnije nove i nagle promjene u strukturi tj. organizacijskom okviru i odnosima među članovima, suvremene, nuklearne obitelji, poput razvoda, ponovnog vjenčanja roditelja, sve češćeg rađanja izvan braka i sl. što dovodi do promjene u strukturi i pojave novih tipova obitelji. Dakle, dijete tijekom svojega rasta i razvoja, ovisno o okolnostima, može živjeti u različitim tipovima obitelji, što na njega ostavlja značajan utjecaj. Poznajemo:

- 1.) dvoroditeljsku obitelji s dva biološka roditelja
- 2.) dvoroditeljsku obitelji s dva adoptivna roditelja
- 3.) jednoroditeljsku obitelji s podjednakom podjelom roditeljstva oca i majke
- 4.) jednoroditeljsku obitelji s majkom kao glavom obitelji uz kontakte s ocem

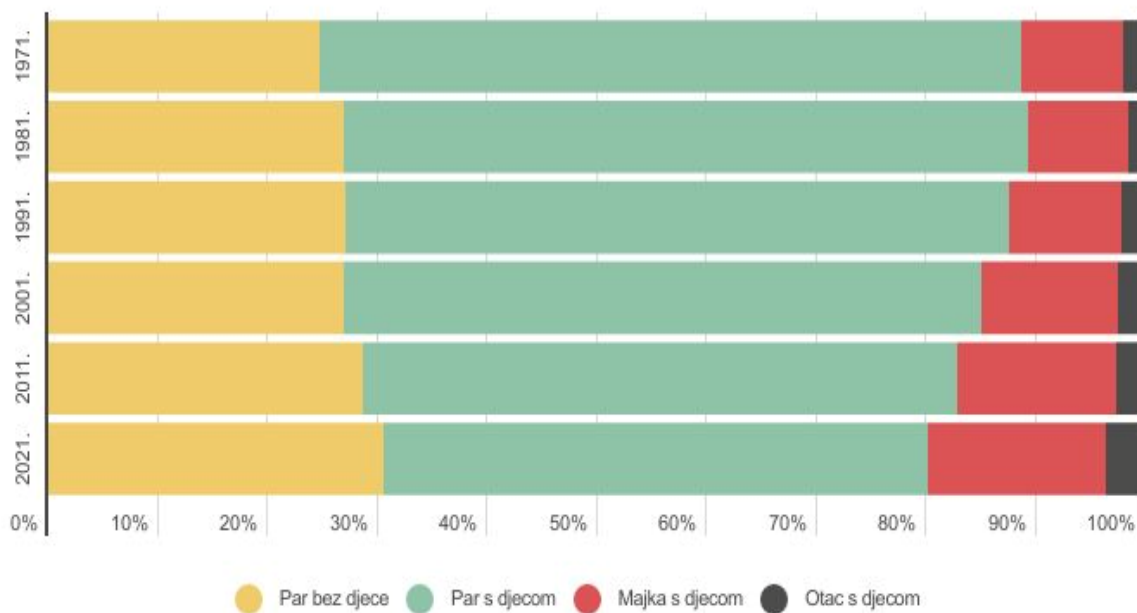
- 5.) jednoroditeljsku obitelji s majkom kao glavom bez kontakta s ocem
- 6.) jednoroditeljsku obitelji s majkom kao glavom obitelji bez poznatog oca
- 7.) jednoroditeljsku obitelji s ocem kao glavom obitelji
- 8.) dvoroditeljsku obitelji s majkom i poočimom
- 9.) dvoroditeljsku obitelji s ocem i pomajkom
- 10.) jednoroditeljsku obitelji unutar majčine roditeljske obitelji (Čudina-Obradović, Obradović, 2006).

Stručnjaci smatraju da je od svih prethodno navedenih tipova obitelji, dvoroditeljska obitelj s dva biološka roditelja najpovoljnija za dijete (Čudina-Obradović, Obradović, 2006). Ističu da je navedena struktura najpovoljnija, kako za dijete, tako i za roditelje, zbog raznolikosti uloga, raspodjele odgovornosti i opterećenja te osiguravanja stabilnosti i podrške, a druge tipove obitelji smatraju nepotpunima i pretpostavljaju da ne mogu u potpunosti zadovoljiti potrebe svih članova. Iako se ističe da je odgoj djece u obiteljima s jednim roditeljem znatno izazovnije u usporedbi s obiteljima s oba roditelja, naglašava se da je za dijete važnija atmosfera i međuljudski odnosi u obitelji, a ne njezina struktura (Jozić, 2022). Dakle, svaka obiteljska struktura sa sobom donosi određene prednosti, ali i izazove, no važnije od strukture je ozračje koje vlada među članovima obitelji i u kojem dijete odrasta.

Provedena su brojna istraživanja u kojima je ispitan utjecaj obiteljske strukture na dječji razvoj. U tim se istraživanjima najčešće uspoređuju djeca koja žive s oba biološka roditelja i kojima je to prvi brak u odnosu na djecu koja žive u drugačijim obiteljskim okolnostima. Nedostatak tih istraživanja je taj što se sve jednoroditeljske obitelji svrstavaju u istu skupinu, a sve dvoroditeljske obitelji u drugu te se zanemaruju obiteljski odnosi tj. odnosi među roditeljima i djecom, koji su, kako je prethodno navedeno, važniji od same strukture obitelji. Istraživanja su pokazala da promjene u strukturi obitelji na razne načine utječu na dječji razvoj. Primjerice, roditelji iz jednoroditeljskih obitelji često su u lošijoj financijskoj situaciji u odnosu na roditelje iz dvoroditeljskih obitelji, a dokazano je da loša materijalna situacija i financijski stres negativno utječu na sposobnost roditelja da budu uključeni u odgoj svoje djece. Također je dokazano da, primjerice razvod, smanjuje psihološku dobrobit roditelja te da su razvedeni pojedinci manje sretni, pokazuju više simptoma depresije, niže samopouzdanje, a nerijetko i više zdravstvenih problema, što automatski utječe na djetetov razvoj (Raboteg-Šarić, Pećnik, Josipović, 2003). Takve okolnosti uvelike utječu na sposobnost roditelja da budu neprestano uključeni u odgoj djece i da im pružaju potrebnu podršku, stoga je potpora ljudi u njihovom životu, osobito proširene obitelji koja uključuje bake i djedove od

iznimne važnosti (Hunter i Ensminger, 1992; prema Demo i Cox; 2000, prema Raboteg-Šarić, Pećnik, Josipović, 2003).

Prema Državnom zavodu za statistiku Republike Hrvatske podaci dobiveni popisivanjem stanovništva ukazuju na stalan pad broja dvoroditeljskih obitelji, odnosno parova s djecom te istodobni porast obitelji bez djece i jednoroditeljskih obitelji.

Slika 1. Zastupljenost različitih tipova obitelji od 1971. do 2021. godine (Preuzeto s Državni zavod za statistiku, 14.7.2023. godine; <https://dzs.gov.hr/vijesti/raste-broj-razvoda-i-samackih-kucanstava-a-najvise-obitelji-cini-par-s-jednim-djetetom/1610>)

2. JEDNORODITELJSKE OBITELJI

Najčešća podjela obitelji prema strukturi je na jednoroditeljske obitelji za koje je u većini slučajeva karakteristično da je majka glava obitelji i dvoroditeljske obitelji, u kojima dijete istovremeno živi uz oba roditelja (Čudina-Obradović, Obradović, 2006). Jednoroditeljske obitelji čine posebno osjetljivu društvenu skupinu kojoj je potrebna i materijalna i psihosocijalna pomoć, a osim termina "jednoroditeljska obitelj" nerijetko se upotrebljava i termin "samohrano roditeljstvo". Osim toga, u stručnoj se literaturi umjesto izraza jednoroditeljska obitelj, koji potječe od doslovnog prijevoda engleskog termina - *single parent family* često koriste i sinonimi poput: roditelj samac ili *single parent*, jedan roditelj ili *one parent*, roditelj bez bračnoga druga ili *parent without partners* i roditelj koji živi sam ili *lone parent* (Martin i Colbert, 1997., prema Mrnjavac, 2014).

To su, dakle, roditelji koji samostalno, bez drugog roditelja, skrbe o djetetu, a razlog može biti razvod, smrt drugog roditelja ili izvanbračna trudnoća (Raboteg-Šarić, Pećnik, Josipović, 2003). Smrt bliske osobe za svakog je pojedinca, neovisno o dobi, veoma težak i emocionalno zahtjevan događaj, no za dijete je posebno izazovno te potiče mnoga složena pitanja. Istraživanja su pokazala da u Sjedinjenim Američkim Državama 5% djece do svoje 15. godine ostane bez jednog roditelja, što se smatra jednim od najtraumatičnijih događaja u životu te je tada posebno važna podrška obitelji, posebno odgajatelja koji ima bitnu ulogu te u takvim okolnostima, svojim radom i potporom, može pozitivno utjecati na djecu i roditelje koji prolaze kroz proces tugovanja i prilagodbe (Bujišić, 2005). Također, jedan od sve češćih razloga nastajanja jednoroditeljskih obitelji je razvod braka, odnosno pravno raskidanje zajednice između supružnika, danas je sve učestalija pojava u društvu i emotivan, kompleksan proces koji značajno utječe na sve sudionike tog procesa, posebice na djecu. Iako je razvod braka često događaj koji se smatra veoma stresnim prijelazom u samostalniji način života s manje potpore i prihoda, pojedinima je to prekid disfunkcionalnog odnosa koji predstavlja mogućnost za bolji i kvalitetniji život (Amato, 2000, prema Buljan Flander i sur. 2013).

Dakle, postoje mnogi razlozi koji dovode do nastanka jednoroditeljskih obitelji, uključujući razvod braka, smrt, napuštanje jednog roditelja, izvanbračno rođenje i dugotrajno odsustvo jednog od roditelja iz drugih razloga poput bolesti, posla ili izdržavanja zatvorske kazne (Fišer i sur., 2007). Također, jednoroditeljstvo može biti rezultat osobnog izbora majke ili oca da samostalno odgajaju dijete/djecu, što je čest slučaj s neudanim majkama, posebice u suvremenom vremenu (Grozđanić, 2000).

Prema uzrocima nastanka jednoroditeljskih obitelji možemo utvrditi da su one oduvijek prisutne u društvu te da nisu novi socijalni fenomen, no od 60-ih godina 20. stoljeća postale su centar interesa i sve češći predmet istraživanja. Tada je, nakon Drugog svjetskog rata, tradicionalna obitelj doživjela brojne promjene uzrokovane smanjenjem stope fertiliteta, povećanjem broja razvoda brakova, zajedničkog življenja bez sklapanja brakova, izvanbračnih rođenja i porastom broja majki koje su aktivne na tržištu rada (Fišer i sur., 2007). Dakle, razdoblje Drugog svjetskog rata sa sobom je donijelo niz društvenih, ekonomskih i tehnoloških promjena koje su zauvijek promijenile obiteljsku dinamiku, njenu strukturu i uloge njenih članova.

2.1. Jednoroditeljske obitelji u Europi

U europskim zemljama postotak jednoroditeljskih obitelji varira od 15% do 30%, što ukazuje na porast u odnosu na istraživanje provedeno 1990. i 1991. godine. U Velikoj Britaniji, povećanje broja obitelji s jednim roditeljem većinom je produkt porasta broja razvoda braka ili razdvajanja, a ne udovstva tj. smrti jednog od skrbnika. U većini europskih zemalja, žene su u većoj mjeri samohrani roditelji, a zemlje poput Danske, Luksemburga i Finske imaju najveći postotak samohranih očeva. Norveška, Francuska, Luksemburg, Danska i Belgija zemlje su koje pokazuju najviše potpore samohranim roditeljima, dok najnižu razinu potpore pružaju Španjolska, Grčka, Irska i Portugal. Prosječan životni standard obitelji s jednim roditeljem u Europi za 23% je niži od životnog standarda u usporedbi sa svim obiteljima s djecom i 27% niži u odnosu na cijelu populaciju (Raboteg-Šarić, Pećnik, Josipović, 2003). Broj živorođene djece koja su rođena izvan braka u EU u razdoblju od 2001. do 2019. godine kontinuirano je bio u porastu što pokazuje podatak da je 2001. godine taj udio iznosio 26,8%, a 2019. se godine povećao na 42,7%. Prema statističkim podacima, najmanje živorođene djece rođene van braka 2019. godine imali su Grčka (12,4%), Cipar (21,2%) i Hrvatska (21,5%).

Čudina-Obradović i Obradović (2006.) također ističu da je zabilježen porast u broju jednoroditeljskih obitelji te smatraju da će, ukoliko se takav razvojni smjer nastavi, sve više djece, kako u Hrvatskoj, tako i u svijetu, odrastati u jednoroditeljskim obiteljima te iz tog razloga, biti izloženi nepovoljnim uvjetima odrastanja.

2.2. Jednoroditeljske obitelji u Hrvatskoj

Suvremeno društvo suočeno je s novim izazovima koji utječu na ulogu i strukturu temeljne institucije društva, obitelji. U Republici Hrvatskoj smanjuje se stopa fertiliteta, opada broj sklopljenih brakova, raste broj jednoroditeljskih obitelji i sve kasnije sklapaju brakovi, što zahtjeva posebnu prilagodbu društva i zajednice (Jozić, 2022). Prema Državnom zavodu za statistiku Republike Hrvatske i podacima prikupljenima u statističkom izvješću o prirodnom kretanju stanovništva 2019. godine bilo je 5 936 pravomoćno razvedenih brakova. „U 44,8% razvedenih brakova nije bilo uzdržavane djece, u 29,0% razvedenih brakova bilo je jedno uzdržavano dijete, a u 26,2% razvedenih brakova bilo je dvoje ili više uzdržavane djece. Najviše uzdržavane djece rođene u braku koji se razveo povjereno je na čuvanje i odgoj ženi (80,2%). Mužu je povjereno 12,9%, mužu i ženi 6,5%, a drugim osobama i ustanovama 0,4% djece.” (Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2020: 15).

3. IZAZOVI JEDNORODITELJSKIH OBITELJI

U današnjem je svijetu pojava jednoroditeljskih obitelji, u kojima samo jedan roditelj odgaja dijete ili djecu bez pomoći partnera sve češća. Život jednoroditeljskih obitelji, uz sve financijske, emocionalne i psihološke izaozve s kojima se suočavaju djeca ali i roditelji, može biti izuzetno zahtjevan. Samohrani roditelji se suočavaju s mnogim izazovima, a jedni od prisutnijih su ekonomski izazovi koji uzrokuju financijski stres i poteškoće u ispunjavanju osnovnih životnih potreba koje je samohrani roditelj "dužan" osigurati sam. Uz financijske poteškoće, samohrani roditelji često se suočavaju s poteškoćama pri stalnom zapošljavanju i pronalasku posla zbog nerijetke pojave diskriminacije na tržištu rada što dodatno otežava ekonomsku neovisnost samohranih roditelja (Rikić i sur. 2007). Prema istraživanju o radnom vremenu dokazano je da samohrani roditelji, uz stalan posao, češće od ostalih roditelja imaju dodatni plaćeni posao (Raboteg-Šarić, Pećnik, Josipović, 2003). Dakle, uz financijske poteškoće, samohrani roditelji često se suočavaju s poteškoćama pri stalnom zapošljavanju i pronalasku posla zbog nerijetke pojave diskriminacije na tržištu rada što dodatno otežava ekonomsku neovisnost samohranih roditelja (Rikić i sur. 2007). Da je tako, potvrdilo je istraživanje u kojemu su nezaposleni samohrani roditelji svoje mogućnosti pronalaska stalnoga posla procjenili slabijima u odnosu na ostale nezaposlene roditelje (Raboteg-Šarić, Pećnik, Josipović, 2003).

Prema Američkom psihološkom udruženju postoji niz problema koji se učestalo pojavljuju u jednoroditeljskim obiteljima od kojih se u većini slučajeva ističu problemi s posjećivanjem i skrbništvom, sukobi između roditelja te negativan utjecaj života sa samo jednim roditeljem na akademski uspjeh djeteta i njegove odnose s vršnjacima. Ističe se važnost uspostave otvorene komunikacije i suradnje u rješavanju problema te važnost potpore prijatelja, članova šire obitelji, crkvenih zajednica ili stručne pomoći (American Psychological Association <https://www.apa.org/topics/parenting/single-parent>, 2019).

Mnoga istraživanja provedena na području jednoroditeljskih obitelji uglavnom su usmjerena na djecu, a manje na roditelje, koji se svakodnevno suočavaju s brojnim izazovima uključujući financijske, socijalne i psihološke aspekte. Iako su dosadašnja istraživanja o stanju samohranih roditelja oskudna, 2022. godine provedeno je istraživanje o mentalnom zdravlju majki u jednoroditeljskim obiteljima u odnosu na majke iz dvoroditeljskih obitelji. Cilj je bio ispitati razlike u materijalnom statusu, razini stresa, socijalnoj podršci i psihološkoj dobrobiti kako bi se poospješio život samohranih majki. Istraživanjem je ustanovljeno da samohrane majke imaju veću razinu depresije, niži materijalni status te manje podrške društva tj.

socijalne podrške od majki iz dvoroditeljskih obitelji (Galić, Ljubotina, Sušac, 2022). Također, tijekom listopada i studenog 2002. godine provedeno je istraživanje o problemima s kojima se samohrani roditelji susreću te su rezultati ispitivanja ukazali da su najčešći problemi samohranih roditelja sljedeći:

- teškoće u pružanje adekvatne skrbi za dijete
- nedostatak vremena za zajedničke aktivnosti roditelja i djeteta
- suočavanje s posljedicama razvoda i odsustvo drugog roditelja koji utječu na školski uspjeh djeteta i njegov odnos s vršnjacima
- problemi nastali stvaranjem roditeljeve veze s drugom osobom
- nesuglasice i konflikti među članovima proširene obitelji
- nedostatak podrške društva u obavljanju odgovorne roditeljske uloge (Čudina-Obradović, Obradović, 2006, prema Fišer i sur. 2007)

4. STAVOVI ODGAJATELJA RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA O SAMOHRANIM OBITELJIMA

Prve godine života imaju posebnu važnost u razvoju svakog pojedinca, stoga se može reći da je rano djetinjstvo, odnosno razdoblje od rođenja do polaska u osnovnu školu, period najintenzivnijeg tjelesnog i psihičkog razvoja djeteta. U tom razdoblju je za dijete, osim njegove obitelji, važan i odgojno obrazovni sustav, posebice predškolski odgoj, koji predstavlja temelj odgojno-obrazovnog sustava. Osnovni provedbeni oblik ranog i predškolskog odgoja je dječji vrtić, a neizostavnu ulogu u instituciji dječjeg vrtića imaju odgajatelji i ostali stručni djelatnici bez kojih odgojno-obrazovni proces nebi bio izvediv (Mendeš, 2020). S obzirom na utjecaj kojeg ima na dijete i njegovu obitelj, često se postavlja pitanje postoji li razlika u ponašanju i stavovima okoline prema obiteljima i njezinim članovima s obzirom na strukturu obitelji.

Istraživanja su ukazala na negativne stavove, stereotipe i predrasude društva prema jednoroditeljskim obiteljima, odnosno o djeci i roditeljima iz takvih obitelji, što dodatno otežava već postojeću situaciju u kojoj se nalaze (Canong, Coleman, Mapes, 1990: prema Raboteg-Šarić, Pećnik, Josipović, 2003). Kao što je već prethodno navedeno, uz roditelje, skrbnike i proširenu obitelj, na život djece uvelike utječu djelatnici odgojno-obrazovnih ustanova, među kojima poseban utjecaj imaju odgajatelji (Skočić Mihić, Košeto Kišić, 2019). Istraživanje stavova odgajatelja o jednoroditeljskim obiteljima provedeno 2019. godine pokazalo je da odgajatelji imaju izrazito pozitivan stav prema jednoroditeljskim obiteljima te da pružaju podršku roditeljima i djeci kojima pristupaju individualno i profesionalno. Odgajatelji u radu s djecom prate njegov razvoj te u suradnji s roditeljima, koju karakterizira razmjena informacija, međusobna podrška i zajednički cilj i rad, doprinose rješavanju izazova koji se pred djecom i roditeljima nalaze. Dostupnost i otvorenost odgajatelja i drugih odgojno-obrazovnih stručnjaka preduvjet je izgradnje partnerskih odnosa koji doprinose kvaliteti cjelokupnog odgojno-obrazovnog procesa u ustanovi, ali i kod kuće (Višnjić Jevtić i sur., 2018). Također, od iznimne je važnosti upoznati roditelje s njihovim zakonom propisanim pravima o pomoći stručnih suradnika, pravom na savjetovanje s odgojiteljima i sl. (Skočić Mihić, Košeto Kišić, 2019).

U terminologiji razlikujemo pojmove – suradnja i partnerstvo, koji se nerijetko upotrebljavaju kao sinonimi iako to nisu. Partnerstvo se definira kao process zajedničkog rada i djelovanja obitelji i odgojno obrazovnih djelatnika, najčešće odgajatelja i učitelja, u svrhu

poboljšanja dječjeg socijalnog, emocionalnog i kognitivnog razvoja (Albright i Weissberg, 2010., prema Ljubetić, 2014). Partnerstvo karakteriziraju međusobno poštovanje, vjerovanje, otvorena komunikacija, fleksibilnost, aktivno slušanje, dijeljenje informacija i neosuđivanje. Takvo ozračje pridonosi kvaliteti odnosa roditelja i odgojitelja, kojima je dobrobit djeteta u središtu interesa, te potiče na zajednički rad u svrhu ostvarenja istog cilja (Ljubetić, 2014). S druge strane, za suradnju su karakteristični uglavnom površni i formalni odnosi te hijerarhija odnosa u kojoj ustanova zauzima viši položaj.

Ključni aspekt partnerstva roditelja i odgajatelja njihova je komunikacija tj. verbalna ili neverbalna razmjena informacija, ideja i osjećaja (Fox, 2001., prema Rogulj i sur. 2018). Veoma je važna u razvoju socijalnih odnosa, a posebno je pospješuju redoviti individualni razgovori, roditeljski sastanci, zajednička druženja i razni oblici uključivanja roditelja u aktivnosti i svakodnevicu grupe (Višnjić Jevtić i sur., 2018). Navedeni oblici suradnje roditeljima su od velike važnosti, posebice roditeljima iz jednoroditeljskih obitelji kojima pružaju i svojevrsan oblik podrške (Skočić Mihić, Košeto Kišić, 2019). Osim što pružaju podršku roditeljima, od iznimnog su značaja i za odgojitelje, koji kroz povratne informacije, razgovor i rad s roditeljima dobiju bolji uvid u obiteljsku dinamiku, osjećaju se sigurnije i grade pozitivnu sliku o sebi (Mavračić Miković, 2019).

5. OBLICI PODRŠKE JEDNORODITELJSKIM OBITELJIMA

Posljednjih dvadesetak godina sve više pozornosti pridaje se jednoroditeljskim obiteljima i poboljšanju kvalitete života njenih članova, stoga su osnovane mnoge udruge, organizacije i programi koji im pružaju podršku (Pećnik, Dobrotić, 2019).

5.1. Formalna i neformalna podrška

Razlikujemo dva osnovna oblika podrške jednoroditeljskim obiteljima, formalnu i neformalnu. Formalnu podršku karakteriziraju oblici pomoći koji su strukturirani i institucionalizirani kroz razne javne ili privatne institucije, određeni zakonima i programima, a mogu uključivati primjerice financijsku pomoć (Pećnik, Raboteg-Šarić, 2004). Dakle, u okvir formalne podrške spadaju usluge stručne pomoći koju djeci i njihovim obiteljima pružaju stručni suradnici odgojno-obrazovnih ustanova, udruga i centara (Dobrotić i sur., 2015).

S druge strane, neformalna podrška obuhvaća podršku koju djeca i roditelji dobivaju od svojih bližnjih, zajednice ili drugih osoba iz njihovog okruženja. Najčešće je to socijalna podrška u koju ubrajamo emocionalnu i moralnu podršku, praktična podrška tj. pomoć u izvršavanju svakodnevnih obveza i sl. (Pećnik, Raboteg-Šarić, 2004). Dakle, osnovna razlika leži u činjenici da je formalna podrška organizirana i provedena putem institucija i organizacija s jasno predodređenim pravilima i uz pomoć stručnjaka, dok je neformalna podrška bazirana na osobnim odnosima koje pojedinci stvaraju u društvu. Koliko je neformalna podrška snažna i bitna samohranim roditeljima i članovima jednoroditeljskih obitelji dokazuje činjenica da su mnogi oblici formalne podrške, odnosno brojne ustanove i udruge, nastale kao produkt stvaranja mreže uzajamne podrške između samohranih roditelja. Oni su, dakle, razmjennom informacija i osobnih iskustava, stvorili ozračje u kojemu roditelji iz takvih obitelji mogu pronaći emocionalnu podršku, a autorica Raboteg-Šarić navodi da na razini Republike Hrvatske postoji nekoliko takvih udruga od kojih ističe: Udrugu samohranih roditelja Hrvatske, zagrebačku Udrugu rastavljenih i nerastavljenih roditelja i Udrugu samohranih roditelja "Nada" u Osijeku (Raboteg-Šarić i sur. 2003).

Često se postavlja pitanje postoje li razlike u pružanju podrške članovima obitelji ovisno o spolu, društvenom ili obrazovnom statusu. Brojna su istraživanja pokazala da je

podrška okoline tj. socijalna podrška, izrazito korisna roditeljima, no dokazano je da je količina neformalne, socijalne podrške viša za obitelji višeg društvenog i obrazovnog statusa i niža za obitelji nižeg društvenog i obrazovnog statusa (Wall i sur., 2001., prema Pećnik, Raboteg-Šarić, 2004). Također, prikupljeni podatci pokazali su da su muškarci, osim što su manje od žena uključeni u svakodnevnu brigu o djeci i njihov odgoj, manje od žena skloni traženju stručne pomoći i podrške ukoliko im je ona potrebna (Kullberg, 2004., prema Pećnik, Raboteg-Šarić, 2004). Rezultati istraživanja kojeg su proveli Raboteg Šarić i suradnici (2003) pokazali su kako samohrani očevi smatraju da su, u usporedbi sa samohranim majkama, "manje vidljivi" u društvu te se često osjećaju društveno izolirano.. Kao razlog tomu članovi Nacionalne organizacije muškaraca Hrvatske (NOMAH), navode kako je društvo osjetljivije na probleme samohranih majki nego samohranih očeva. Također ističu da u 97% slučajeva prilikom razvoda braka i odluke o dodjeli skrbništva djeteta bude dodijeljeno majci, a u 60% slučajeva muškarci na to svojevolutno pristaju (Grivić i sur., 2001 prema Raboteg-Šarić, 2003).

5.2. Podrška države: Obiteljski zakon (NN, 49/2023)

Roditelji su, neovisno o tome živi li njihovo maloljetno dijete s njima ili ne te neovisno o činjenici jesu li oslobođeni prava na roditeljsku skrb ili im je ona ograničena tj. sudski određena i propisana, dužni uzdržavati ga. Kako bi roditelji/skrbnici i djeca bili upoznati sa svojim dužnostima i pravima Hrvatski Sabor svake godine uređuje Obiteljski zakon koji ima važnu ulogu u održavanju sigurnosti, stabilnosti i pravde u društvu. Obiteljski zakon osigurava jasno definiranje svih prava i dužnosti svih članova obitelji, uključujući supružnike, djecu, roditelje i druge osobe, utvrđuje uvjete i postupke kako za sklapanje braka, tako i za razvod braka, uređuje postupke nasljedstva imovine, rješavanja sporova unutar obitelji te, ono najvažnije, fokusira se na zaštitu prava djece. Zakonom su uređeni jasno definirani okviri što osobama unutar obitelji pomaže osigurati pravedno rješavanje sukoba i zaštitu. Obiteljski zakon (NN.....) predstavlja pravni okvir u koje su propisani, između ostalog, oblici podrške kako djeci, tako i njihovim roditeljima. Primjerice, prema Obiteljskom zakonu, u slučaju razvoda braka potrebno je utvrditi sve obveze uzdržavanja djeteta za oba roditelja i uključene skrbnike. U većini slučajeva dijete živi s jednim roditeljem dok drugi, u skladu sa sudskom odlukom, skrbi o djetetu plaćanjem određenog mjesečnog iznosa tj. alimentacije. Svake godine Ministarstvo

skocijalne skrbi određuje se minimalan novčani iznos koji je roditelj koji ne stanuje s djetetom dužan isplaćivati za mjesečno uzdržavanje maloljetnog djeteta - alimentaciju. Minimalni iznos ovisi o prosječnim potrebama djeteta te prosječnoj mjesečnoj isplaćenoj neto plaći obveznika plaćanja alimentacije, dobi djeteta te broju djece koju je osoba dužna novčano uzdržavati. (NN 49/2023) Primjerice:

1. Za dijete do 6 godina, 17% prosječne plaće
2. Za dijete od 7 do 12 godina, 20% prosječne plaće i
3. Za dijete od 13 do 18 godina, 22% prosječne plaće (NN 49/2023, čl. 314).

Alimentacija ili uzdržavanje je, dakle, financijska obveza koju jedna osoba, najčešće bivši partner ili djetetov roditelj, ima prema drugoj, u većini slučajeva bivšem partneru ili djetetu te je od velike važnosti. Njome je roditeljima pružena podrška i prilika za ravnotežu u odnosima, a djetetu je osigurano obrazovanje, zdravstvena skrb i sl. Iako je zakonom obvezno, istraživanjem je dokazano da samo 52% očeva koji su dužni plaćati alimentaciju zaista obavlja tu dužnost (Basanić Čuš, Šogorić, 2018).

Roditeljstvo sa sobom donosi povećane financijske izazove, koji postaju još veći ukoliko drugi roditelj ne pruža podršku (Pećnik, Raboteg-Šarić, 2005). Također je dokazano da su jednoroditeljske obitelji u nepovoljnijoj financijskoj situaciji, stoga roditelji iz takvih obitelji, zbog potrebe za dodatnim izvorom prihoda, uz već postojeći stalan posao, nerijetko pronalaze novi, kako bi poboljšali financijsku situaciju. No, time umanjuju vrijeme provedeno s djecom i često zanemaruju i narušavaju svoje zdravlje, što nepovoljno utječe na obitelj (Raboteg-Šarić, Pećnik, Josipović, 2003). Stoga je financijska podrška, koja je zakonski uređena, od iznimne važnosti za roditelje i djecu te je potrebno poštovati je i nje se pridržavati.

5.3. Programi za jednoroditeljske obitelji nakon razvoda

5.3.1. Program Novi početak

Razvod braka prekid je bračne zajednice koji može biti težak proces za sve koje obuhvaća, posebice za djecu, na koju može ostaviti snažan dugoročni utjecaj, stoga je od iznimne važnosti pravovremeno djelovati i zaštititi dijete od neposrednih problema tijekom prilagodbe te spriječiti ili ublažiti negativne posljedice. Jednim od uspješnih načina podrške za sve članove obitelji i one koji su uključeni u proces prilagodbe tijekom razvoda braka pokazao se program *Novi početak* (Wolchik, West, Westover, Sandler, Martin i sur., 1993, prema Čudina-Obradović, Obradović, 2006). Program je namijenjen djeci između 9. i 12. godine koja su, nakon razvoda braka roditelja, ostala s majkom kao primarnim skrbnikom i njihovim majkama. Za vođenje programa osposobljavaju se voditelji koji, prije sudjelovanja u programu, moraju završiti 30-satni tečaj i položiti test s 89% točnih odgovora. U programu aktivno sudjeluju i majke s kojima kroz 11 susreta po dva grupna i jednim individualnim satom razgovora tijekom 11 tjedana rade magistri znanosti u kliničkoj psihologiji ili socijalnom radu i osposobljeni voditelji programa. Tijekom programa majke osvješčuju i razvijaju vještine koje mogu osigurati kvalitetan odnos s djetetom, olakšati proces samohranog roditeljstva, doprinijeti kvaliteti odnosa s ocem djeteta i sl. Program za djecu također traje 11 tjedana i odvija se u skupinama po dva sata tijekom kojih s djecom rade magistri znanosti kliničke psihologije ili socijalnog rada. Cilj programa za djecu je stjecanje vještina prepoznavanja i imenovanja osjećaja, relaksacija disanjem, stvaranje pozitivnog odnosa prema postojećoj situaciji, davanje "ja" poruka i sl. Specifičnost programa *Novi početak* je u provjeri učinka programa nakon 6 mjeseci i nakon 6 godina. Rezultati su pokazali da je sudjelovanje djece i majki u programu povećalo kvalitetu njihova odnosa, disciplinu i djece i majki i djetetov odnos s ocem. Također, provjera provedena nakon 6 godina od pohađanja programa potvrdila je pozitivan učinak, odnosno, adolescenti, koji su kao djeca sudjelovali u programu zajedno s majkama, imali su manje psihičkih problema, manje problema u ponašanju, nižu razinu konzumacije droga i alkohola te manji broj seksualnih partnera u odnosu na adolescente rastavljenih roditelja koji nisu sudjelovali u programu (Čudina-Obradović, Obradović, 2006).

Detalji programa mogu se naći na mrežnoj stranici <https://samohrani.com/>

5.3.2. Program Udruge Let

Udrugu LET osnovali su mladi socijalni radnici u prosincu 2002. godine s ciljem unapređenja kvalitete života ranjivih i bolesnih osoba te zaštite njihovog zdravlja. Cilj te neprofitne organizacije je osmišljavanje i provođenje javnozdravstvenih programa i pružanje socijalnih usluga koje odgovaraju potrebama korisnika. Cilj udruge LET je osigurati ravnopravan pristup kvalitetnim informacijama i sudjelovanje u društvu za sve osobe. Udruga se također bori protiv socijalne isključenosti te promovira prevenciju bolesti kod ranjivih skupina u hrvatskom društvu. Udruga LET svoje aktivnosti razvija na području javnog zdravstva, zaštite ljudskih prava i socijalne skrbi na području koje se posebno ističu programi usmjereni ka jednoroditeljskim obiteljima. Udruga LET od 2004. godine provodi radionice i savjetovanja za samohrane roditelje s ciljem unapređenja kvalitete njihova života. Projektima koje udruga provodi nastoji se povećati svijest o jednoroditeljskim obiteljima u društvu, unaprijediti znanje samohranih te ih usmjeriti na uspostavu kvalitetne komunikacije s djecom, bivšim partnerima i obitelji. Također se želi pomoći roditeljima u suočavanju sa stresom tijekom procesa prilagodbe na samohrano roditeljstvo, pronalaženju mogućnosti i resursa te upoznavanju sa pravima i postojećim propisanim zakonima. Osim izravne podrške jednoroditeljskim obiteljima, udruga izrazitu pozornost pridaje društvu i lokalnoj zajednici i nastoji raditi na podizanju svijesti građana o izazovima s kojima se jednoroditeljske obitelji svakodnevno susreću te potiče na pružanje podrške i pomoći takvim obiteljima. Udruga Let od 2006. godine provodi projekte *Jačanje socijalne mreže i obiteljskih kapaciteta jednoroditeljskih obitelji u Hrvatskoj* i *Povećanje svijesti o potrebama jednoroditeljskih obitelji u Hrvatskoj* koji su, osim što su se pokazali iznimno uspješnima, ukazali na potrebu razvoja novih usluga posvećenih jednoroditeljskim obiteljima (Fišer i sur., 2007). U novije se vrijeme posebno istaknuo njihov projekt KALEIDOSKOP koji se na području Republike Hrvatske provodio 18 mjeseci, od 2015. do 2017. godine, uz subvencije Europske unije s ciljem unaprjeđenja zaštite prava jednoroditeljskih i posvojiteljskih obitelji. Jedan od ciljeva projekta bio je povećati pristup potrebnim informacijama i pravima različitih obitelji te povećati svijest društva o raznim obiteljima i njihovim pravima u svrhu povećanja kvalitete njihova života. U sklopu projekta održavane su brojne radionice, osnovane grupe podrške, tiskana jedna slikovnica i snimljeni animirani film.

Detalji programa mogu se naći na mrežnoj stranici <https://udruga-let.hr/>

5.3.3. Programi organizacije za roditelje Parents inc.

Danas su dostupni brojni programi i aktivne mnoge organizacije koje djeluju u svrhu pružanja pomoći roditeljima, jačanja obitelji i povećanja razine socijalne potpore. Djelotvorne programe koji su usmjereni na rad s obiteljima karakterizira odnošenje prema obitelji s poštovanjem, individualiziran i fleksibilan pristup, dijeljenje informacija, suradnja i uvažavanje članova obitelji (Law. i sur., 2005. prema Ljubetić, 2014). Jedna od takvih je organizacija *Parents Inc.* sa sjedištem u Novom Zelandu, koja djeluje još od 1993. godine kada ju je osnovao bračni par Ian i Mary Gran. *Parents Inc.*, u prijevodu *Organizacija za roditelje*, bavi se organizacijom raznih događanja i tečajeva s ciljem poboljšanja roditeljskih vještina, pružanja podrške djeci i roditeljima i širenja pozitivnog utjecaja na svaku obitelj (Pillbrow, 2012. prema Ljubetić, 2014). Da organizacija uspješno provodi svoje programe i doprinosi kvaliteti života obitelji dokazuju statistički podatci prema kojima više od 3.500 ljudi godišnje pohađa ponuđene programe (Ljubetić, 2014).

Organizacija nudi razne programe od kojih se posebno ističe program *Hot tips* u sklopu kojeg se organiziraju razna događanja (radionice, predavanja, seminari) koja roditeljima pružaju priliku upoznavanja novih strategija, obogaćivanje znanja i potrebnu podršku. Događanja se provode pod vodstvom visoko obrazovanih edukatora, a teme koje se obrađuju najčešće su vezane uz samohrano roditeljstvo, odgoj dječaka i djevojčica, vršnjačko rivalstvo i sl. (Ljubetić, 2014). Osim provedbe raznih događanja, organizacija redovito izdaje časopise, brošure i letke, a posebno je zanimljiva brošura pod nazivom *Kako to radim?* u kojoj je sadržan popis najvažnijih roditeljskih kompetencija u svrhu samoprocjene roditelja. Jednostavna brošura sadrži 22 pitanja koja roditelje potiču na razmišljanje i razgovor s bračnim partnerom, djetetom ili nekim drugim članom obitelji (Ljubetić, 2014).

Detalji programa mogu se naći na mrežnoj stranici <https://parentsinc.org/>

ZAKLJUČAK

U suvremenom društvu jednoroditeljske obitelji sve su prisutnije te se svakodnevno susreću s brojnim ekonomskim, emocionalnim i društvenim izazovima zbog čega su im potrebni podrška i razumijevanje. Nedostatak vremena, resursa i podrške samohranim roditeljima često otežava izvršavanje svakodnevnih obveza, utječe na njihov odnos s djetetom te, na poslijetku, mentalno zdravlje što dodatno ukazuje na važnost okoline i njihovog odnosa prema roditeljima i djeci iz takvih obitelji. Dakle, podrška jednoroditeljskim obiteljima iznimno je važna, u čemu društvo ima ključnu ulogu. Povećanje svijesti o specifičnim izazovima s kojima se članovi jednoroditeljskih obitelji suočavaju doprinosi promicanju veće razine razumijevanja i podrške. Osim pojedinaca, ključnu ulogu u pružanju podrške pružaju organizacije, lokalne zajednice i državne institucije te propisani zakoni koji roditeljima pružaju dodatnu sigurnost i potporu. Posebno se ističu sve češći edukativni programi i grupe podrške koje predstavljaju siguran prostor u kojemu se roditelji, razmjenjujući svoja iskustva i stječući nova znanja, mogu osjećati prihvaćeno, podržano i sigurno, što doprinosi njihovom mentalnom zdravlju, odnosu s djetetom i kvaliteti života.

SAŽETAK

Obitelj je osnovna društvena jedinica koja ima ključnu ulogu u formiranju identiteta i odgoju pojedinca koji unutar obitelji stječe temeljne socijalne vještine, upoznaje društvene norme, usvaja vrijednosti i obrasce ponašanja. Razlikujemo nekoliko tipova obitelji od kojih su jednoroditeljske obitelji, iako oduvijek prisutne u društvu, u suvremenom vremenu sve učestalije, na što ukazuju statistički podatci prema kojima je broj jednoroditeljskih obitelji posljednjih desetljeća u stalnom porastu. Sukladno tome, pružanje podrške takvim obiteljima i njezinim članovima od iznimne je važnosti u čemu društvo, zajedno s institucijama, ima ključnu ulogu. Kroz edukativne programe, savjetovanja i grupe podrške, samohranim roditeljima pruža se prilika za razmjenu iskustava što doprinosi kvaliteti njihova života. Danas su prisutni brojni programi koji aktivnim radom i nastojanjima da jednoroditeljskim obiteljima pruže potrebnu potporu stvaraju pozitivan utjecaj na društvo u cjelini te potiču empatiju, razumijevanje i suradnju.

Ključne riječi: obitelj, jednoroditeljska obitelj, samohrani roditelj, programi podrške

SUMMARY

The family is a basic social unit that plays a key role in the formation of identity and the upbringing of an individual who acquires basic social skills within the family, gets to know social norms, and adopts values and patterns of behavior. We distinguish several types of families, of which single-parent families, although always present in society, are increasingly common in modern times, as indicated by statistical data, according to which the number of single-parent families has been constantly increasing in recent decades. Accordingly, providing support to such families and their members is extremely important, in which society, together with institutions, has a key role. Through educational programs, counseling and support groups, single parents are given the opportunity to share experiences, which contributes to the quality of their lives. Today, there are numerous programs that, through active work and efforts to provide single-parent families with the necessary support, create a positive impact on society as a whole and encourage empathy, understanding and cooperation.

Key words: family, single-parent family, single parent, support programs

POPIS LITERATURE

1. American Psychological Association <https://www.apa.org/>
2. Basanić Čuš, N., i Šogorić, S. (2018). Kako su razvijeni lokalni standardi za jednoroditeljske obitelji Poreča? *Acta medica Croatica: Časopis Akademije medicinskih znanosti Hrvatske*, 72(2), 171-178.
3. Bujšić, G. (2005). *Dijete i kriza: priručnik za odgajatelje, učitelje i roditelje*. Golden marketing-Tehnička knjiga.
4. Burić, H. (2007). Jednoroditeljske obitelji. *Dijete, vrtić, obitelj*, 13 (50), 33-35. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/177084>
5. Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2006). Psihologija braka i obitelji, Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga
6. Čudina-Obradović, M., Letica, M., Pleša, A., Profaca, B., & Starc, B. (2004). Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi. *Zagreb: Golden marketing, Tehnička knjiga*.
7. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/SI-1662.pdf
8. Slunjski, E. (2003). Devet lica jednog odgajatelja/roditelja.
9. Fišer, S., Marković, N., Radat, K., i Ogresta, J. (2007). „Za “i „O “jednoroditeljskim obiteljima. *Zagreb: Udruga za unapređenje kvalitete življenja LET*.
10. Flander, G. B., Štimac, D., i Špoljar, R. Č. (2013). Podrška obitelji i prijatelja kao čimbenik prilagodbe djeteta na razvod roditelja. *Klinička psihologija*, 6(1-2), 63-76.
11. Galić, R., Družić Ljubotina, O. i Sušac, N. (2022). Neke odrednice psihološke dobrobiti majki iz jednoroditeljskih obitelji. *Socijalna psihijatrija*, 50 (3), 320-349. <https://doi.org/10.24869/spsih.2022.320>
12. Grozdanić, S. (2000). Jednoroditeljske obitelji prema uzrocima njihova nastanka. *Ljetopis socijalnog rada*, 7 (2), 169-182. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/3730>
13. Ljubetić, M. (2007). Biti kompetentan roditelj.
14. Ljubetić, M. (2014). *Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice*. Element.
15. Mavračić Miković, I. (2019). Stavovi roditelja i odgojitelja o oblicima suradnje i partnerstva u dječjem vrtiću. *Didaskalos: časopis Udruge studenata pedagogije Filozofskog fakulteta Osijek*, 3 (3.), 69-84. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/234848>
16. Mendeš, B. (2020). Prema suvremenom dječjem vrtiću: Pedagoška kretanja i promjene u sustavu ranog i predškolskog odgoja u Hrvatskoj.
17. Mihić, S. S., i Kišić, M. K. Stavovi odgajatelja prema jednoroditeljskim obiteljima PreschoolTeachers' Attitudestoward Single-ParentFamilies. *EDUvision 2019*, 126.

18. N/N (49/2023)
19. Jozić, N. (2022). Odnos društva prema jednoroditeljskim obiteljima. *Časopis za odgojne i obrazovne znanosti Foo2rama*, 6. (6.), 25-33. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/299822>
20. Pećnik, N., & Dobrotić, I. (2019). Usluge podrške roditeljstvu u Hrvatskoj: Potrebe roditelja i postojeći programi. *Socijalno-demografska reprodukcija Hrvatske*, 125-152.
21. Raboteg-Šarić, Z. Pećnik, N., Josipović, V., Jednoroditeljske obitelji: osobni doživljaj i stavovi okoline, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži Zagreb, Zagreb, 2003.
22. Raboteg-Šarić, Z. i Pećnik, N. (2005). Neformalna i formalna podrška jednoroditeljskim i dvoroditeljskim obiteljima. *Revija za socijalnu politiku*, 12 (1), 1-21.
23. Višnjić Jevtić, A., Visković, I., Rogulj, E., Bogatić, K., i Glavina, E. (2018). Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima. *Zagreb: Alfa*.
24. Vukasović, A. (1994). Pedagogija, treće dopunjeno izdanje. *Alfa dd, Hrvatski katolički zbor „MI“, Zagreb*.

Mrežni izvori:

25. <https://doi.org/10.3935/rsp.v12i1.18>
26. <https://udruga-let.hr/>
27. <https://web.dzs.hr/demography/index.html?lang=hr>
28. <https://parentsinc.org/>

Popis slika

1. Slika 1. Obitelji prema tipu, Popis 1971. - 2021.

<https://dzs.gov.hr/vijesti/raste-broj-razvoda-i-samackih-kucanstava-a-najvise-obitelji-cini-par-s-jednim-djetetom/1610>

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja PETRA JURIC, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 11.09.2023.

Potpis

